

компетенції, рівня професіоналізму залежить результативність огляду. І хоча основним завданням спеціаліста в процесі огляду місця події є виконання головної вимоги кримінального процесуального закону - виявлення, фіксація, вилучення доказів, він вирішує й інші завдання з урахуванням загальних завдань огляду місця події.

До таких завдань відносяться наступні (відповідно до 700 наказу від 14.08.2012 «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень»):

Спеціаліст:

1. Надає консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

2. З використанням спеціальних знань та навичок, науково-технічних засобів і спеціального обладнання проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей.

3. Виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення.

4. Проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення.

5. Несе персональну відповідальність за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього.

Шелякін О.С., ад'юнкт кафедри
кримінального процесу НАВС

Окремі аспекти характеризуючих обставин застосування домашнього арешту

З набуттям чинності нового Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) запроваджено нові запобіжні заходи, серед яких на особливу увагу заслуговує домашній арешт, який є новелою для кримінального судочинства незалежної України.

За ступенем суворості в системі запобіжних заходів домашній арешт посідає друге місце після тримання під вартою, тому значною мірою обмежує права осіб, відносно яких він обирається, вказане свідчить про актуальність проблеми, що розглядається.

Досліджуючи правову регламентацію обрання домашнього арешту в Україні, слід зазначити, що відповідно до п. 15 Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ домашній арешт як вид запобіжного заходу може бути застосований до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за

вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, та полягає у забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби на підставі ухвали слідчого судді, суду» [2].

Слід звернути увагу на те, що таке обмеження застосування домашнього арешту пояснюється його досить суворим характером, а тому й обмеження прав та свобод особи, відносно якої він застосовується, має бути пропорційним тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Одночасно з цим, при обранні домашнього арешту слідчий суддя, суд на підставі матеріалів наданих сторонами кримінального провадження повинен урахувати й інші обставини, що враховуються в їх сукупності (ст. 178 КПК України): вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується; вік та стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого; міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців; наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання та інші.

Наголосимо, що обов'язок надання доказів стосовно обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу, лежить на слідчому, прокуророві. Також необхідно зазначити, що врахування цих обставин має значення при вирішенні питання про обрання й інших запобіжних заходів.

Проведеним аналізом практики застосування домашнього арешту встановлено, що він обирається відносно підозрюваних (обвинувачених) у вчиненні злочинів, невеликої, середньої тяжкості, тяжких та особливо тяжких злочинів. Заслуговує уваги той факт, що застосування домашнього арешту, відносно осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні особливо тяжких злочинів є досить ризикованим, адже за вчинення кримінальних правопорушень вказаної категорії передбачено покарання у вигляді позбавлення волі понад 10 років, то розуміння цих наслідків може спонукати підозрюваного (обвинуваченого) до спроб ухилитися від нього шляхом втечі з місця виконання домашнього арешту.

Разом з цим, тяжкість покарання, що загрожує підозрюваному (обвинуваченому) у разі визнання його винним у вчиненні кримінального правопорушення є тільки однією з обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу, а отже, і домашнього арешту.

Виходячи з аналізу вивчених ухвал слідчих суддів, суду про застосування домашнього арешту, цей запобіжний захід обирається до осіб похилого віку в 9% випадках, неповнолітніх - 12%, осіб вікової категорії від 18 до 60 років - 79%. З вивчених ухвал слідчих суддів, суду можна зробити висновок, що домашній арешт застосовувався до осіб різної вікової категорії, що підтверджує наявність класифікації, яка характеризує підозрюваного

(обвинуваченого). Зазначене повинно обов'язково враховуватись при обранні домашнього арешту в конкретно кожному випадку.

Слід підтримати точку зору О.П. Кучинської про те, що «позитивним було б застосування домашнього арешту відносно неповнолітніх, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів. Адже ні для кого не є секретом, що їхнє перебування в ізоляторі тимчасового тримання чи в слідчому ізоляторі не тільки не має виховного впливу, а навпаки - калічить ще не сформовану дитячу психіку. А це може призвести, і призводить, до того, що неповнолітні, один раз випадково «спіткнувшись», стають на шлях злочинної діяльності» [3, с. 18-19].

Також на нашу думку доцільно було б застосовувати домашній арешт, замість тримання під вартою, до осіб, які потребують додаткової підтримки та особливої уваги, а саме: осіб похилого віку, вагітних жінок, осіб, що страждають фізичними вадами (інвалідів) та важкохворих.

Загалом, підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що домашній арешт - більш гуманний запобіжний захід в порівнянні з триманням під вартою. Його застосування до неповнолітніх та осіб, які потребують додаткової підтримки і особливої уваги, буде альтернативою тримання під вартою, що забезпечить перебування вказаних осіб у звичайних умовах (бути зі своєю родиною, навчатися, лікуватися тощо) та надасть можливість зберегти соціальні зв'язки та себе як особистість для більшості з них.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар/ За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. - К.: Юстініан, 2012. - 1328 с.

2. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.

3. Кучинська О. П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально процесуальному законодавстві України / О. П. Кубинська // Адвокат. - 2010. № 7 (118). - С. 17-19.